

גמ' חולין (ה-ה:) - תינוק שנשבה

רב דניאל שטיין

א. פרי מגדים (פתיחה הל' שבת אות י"א) - נסתפקתי, הא דקיימא לן בדוכתא טובא מומר לחלל שבתות בפרהסיא הוה מומר לכל התורה כולה וכו' דווקא בדבר שחייב כרת וסקילה וחטאת הוא דמומר לכל התורה, הא בלאו דמחמר לא הוה מומר לכל התורה, דליכא כי אם לאו בעלמא. או דילמא אף זה מקרי מחלל שבת, ולא מדמינן "לניסוך" לומר דווקא דומיא דניסוך שהוא מעבודות דחייב כרת וסקילה עליה.

ב. תשו' בית הלוי (ח"א סי' י"ח) - דיוה"כ יש לו כל החומר שיש בשבת וכל מה דמצינו דאסור בשבת אסור ביוה"כ משום דאקרי ג"כ שבת אמרתי לכתוב כאן קצת בהא דקיי"ל דמומר לחלל שבת בפרהסיא הוי מומר לכל התורה כולה ושחיתתו הוי נבלה אם במומר לחלל יוה"כ אם הוי ג"כ מומר לכה"ת או לא. והנה בדין זה הרבה לפלפל הגאון מוה' עקיבא אייגר זלה"ה זיע"א במערכותיו בדברים נחמדים ולא באתי כאן רק להעיר קצת בזה במה שנוגע לדבריניו.

ג. רמב"ם (סופ"ג גירושין) - הכותב גט בשבת או ביום הכפורים בשגגה ונתנו לה הרי זו מגורשת, כתבו וחתמו בו ביום טוב בזדון ונתנוהו לה אינה מגורשת שהרי העדים פסולין מן התורה, כתבו ביום טוב בזדון ונמסר לה בפני עדים כשרים ביום טוב הרי זה גט פסול.

ד. אור זרוע (סי' שס"ז) - והמחלל שבתות וימים טובים בפרהסיא שלא באונס כמומר לע"ז דמי ואסור לאכול משחיתתו דחמורה עכו"ם שכל הכופר בעכו"ם כאלו מודה בכל התור' כולה וכל המודה בעכו"ם כאלו כופר בכל התורה כולה.

ה. הגה' הגרע"א (יו"ד סי' ב' סע' ה') - בתשב"ץ ח"ג ענין מ"ג ומ"ז כתב דמחללי שבת ליתא אלא בעבודת קרקע.

ו. תוס' ב"ב (ק"ט): ד"ה אפילו - ומעשה המקושש היה בתחלת ארבעים מיד אחר מעשה מרגלים דאמר במדרש דלשם שמים נתכוין שהיו אומרים ישראל כיון שנגזר עליהן שלא ליכנס לארץ ממעשה מרגלים שוב אין מחוייבין במצות עמד וחילל שבת כדי שיהרג ויראו אחרים.

ז. חי' הריטב"א פסחים (כה) - והתם (סנהדרין ע"ד ב') פירשו דפרהסיא היינו בי' מישראל, ונראה דלא סוף דבר שיהו בשעת מעשה אלא שידעו בדבר מדפרכינן התם והא אסתר בפרהסיא הואי.

ח. תשו' מלמד להועיל (ח"א סי' כ"ט) - עוד יש סניף להקל דבזמננו לא מיקרי מחלל שבת בפרהסיא, כיון שרובן עושין כן, דבשלמא אם רוב ישראל זכאין, ומעטים מעיזים פניהם לעשות איסור זה הרי הוא כופר בתורה ועושה תועבה ביד רמה ופורש עצמו מכלל ישראל, אבל כיון דבעו"ה רובם פורצים הגדר תקנתם קלקלתם, היחיד חושב שאין זה עבירה גדולה כל כך וא"צ לעשות בצנעה, ופרהסי' שלו כבצנעה, ואדרבה היראים קרואים בזמננו פרושים ומובדלים, והפושעים הם ההולכים בדרך כל הארץ.

ט. גמ' שבת (סח:) - דוקא הכיר ולבסוף שכח, אבל תינוק שנשבה בין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים פטור.

י. רמב"ם (פ"ג ממרים ה"ב-ג) - מאחר שנתפרסם שהוא כופר בתורה שבעל פה מורדין אותו ולא מעלין והרי הוא כשאר כל האפיקורוסין והאומרין אין תורה מן השמים והמוסרין והמומרין וכו' כל ההורג אחד מהן עשה מצוה גדולה והסיר המכשול. במה דברים אמורים באיש שכפר בתורה שבעל פה במחשבתו ובדברים שנראו לו וכו', אבל בני התועים האלה ובני בניהם שהדיחו אותם אבותם ונולדו בין הקראים וגדלו אותם על דעתם, הרי הוא כתינוק שנשבה ביניהם וגדלוהו, לפיכך ראוי להחזירן בתשובה ולמשכם בדברי שלום עד שיחזרו לאיתן התורה.

יא. חזו"א (יו"ד סי' ב' אות י"ד) - ונראה דאין דין מורדין אלא בזמן שהשגחתו יתב' גלויה כמו בזמן שהיו נסים מצוין ומשמש בת קול, וצדיקי הדור תחת השגחה פרטית הנראית לעין כל, והכופרין אז הוא בנליזות מיוחדות הבטיית היצר לתאוות הפקרות וכו', אבל בזמן ההעלם שנכרתה באמונה מן דלת העם אין במעשה הורדה גדר הפרצה אלא הוספת הפרצה וכו', וכיון שכל עצמנו לתקן אין הדין נוהג בשעה שאין בו תיקון ועלינו להחזירם בעבותות אהבה ולהעמידם בקרן אורה במה שדינו מגעת.

יב. רמב"ם באגרת (בסוף מאמר קידוש ה' עמוד מז) - ואין ראוי להרחיק עוברי עבירה ומחללי שבת ולמאוס אותם, אלא יש לקרבם ולזרזם לעשות המצות, וכבר אמרו חז"ל שהפושע ברצון כשיבא אל בהכ"נ להתפלל מקבלין אותו, ואין נוהגין בו מנהג בזיון, וסמכו על הפסוק לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב, אל יבוזו לפושעי ישראל שבאים בסתר לגנוב מצות עכ"ל.

יג. חזון איש (יו"ד סי' א' אות ו', וסי' ב' אות כ"ח) - וכמו"כ אותן שאבותיו פרשו מדרכי הציבור והוא נתגדל ללא תורה דינו כישראל לכל דבר וכו'. ותינוק שנשבה מביא קרבן וכו' ומצווין אנו להחיותו ואף לחלל עליו השבת בשביל הצלתו וכו' דאין רשאי לשנאותו אלא אחר שאינו מקבל תוכחה ובסוה"ס אהבת חסד כתב וכו' כי אצלנו הוא קודם תוכחה שאין אנו יודעין להוכיח ודיינינן להו כאונסין.

יד. רמב"ם (פ"ג תשובה ה"ז-ח') - חמשה הן הנקראים מינים האומר שאין שם אלוך ואין לעולם מנהיג, והאומר שיש שם מנהיג אבל הן שנים או יותר, והאומר שיש שם רבון אחד אבל שהוא גוף ובעל תמונה וכו'. [השגת הראב"ד] והאומר שיש שם רבון אחד אלא שהוא גוף ובעל תמונה. א"א ולמה קרא לזה מין וכמה גדולים וטובים ממנו הלכו בזה המחשבה לפי מה שראו במקראות ויותר ממה שראו בדברי האגדות המשבשות את הדעות.

טו. קובץ מאמרים להג"ר אלחנן וואסערמאן הי"ד (מאמר בענין שיבוש בדעות) - ושמעתי בשם כ' מו"ר הגר"ח הלוי ז"ל מבריסק בדעת הרמב"ם כי בכפירה לא שייך שוגג, דהא מכ"מ אינו מאמין וא"א להיות בכלל ישראל בלא אמונה, ואומרים בשמו בזה"ל "דער וואס איז נעביך אאפיקורס איזה אויך אאפיקורס".

טז. תשו' אג"מ (ח"א אהע"ז סי' פ"ב) - אבל מסתבר שאין לומר כלל שהם נחשבים כנשבו בין העכו"ם כיון דהם במקומות שיהודים כשרים נמצאים וגם אבותיהם מאמינים בה' ובתורתו רק שהם נגררו בטעותם והיו יכולין לגרור אחרי הכשרים ואבותיהם וכן נגרר יותר אחר אביו וא"כ רק בבחירת עצמו בדעתו הרעה נתפתה להרשעים והווי תועה עצמו.

יז. תשו' מנחת שלמה (ח"ב סי' ד' אות י') - רצוי לא לצרף מי שעדיין מחלל שבת בפרהסיא למנין לכל דבר שבקדושה הדורש עשרה.

יח. ר"ן גיטין (כג: בדפי הרי"ף) - כ"נ מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות תפילין דפסוליהו מדאורייתא הוא ואחרים פירשו דמסור לאנסים וישראל מומר לעבודת כוכבים מדינא איתנהו בקשירה אלא דמדרבנן כיון שפרק מעליו עול מצוה אפילו לא הוי מומר אלא למצוה אחת דשביק בה היתירא ואכל איסורא עשאוהו מדבריהם כאילו אינו בקשירה.

יט. ס' פני דוד להחיד"א (תולדות אות ו') - ונראה דמדאורייתא לא אסור אלא מומר לכל התורה דוקא ומשו"ה ברישא דקאי אקרא מכס קאמר להוציא המומר והיינו לכל התורה אלא מדרבנן מומר ליי"ג וחילול שבת שוויהו כמומר לכל התורה ודייק אומר ומכאן אמרו מקבלים וכו' חוץ מן המומר והכל הוא מדרבנן וא"כ אף דיצחק אע"ה קיים כל התורה כאברהם אע"ה אפשר דגזירות דרבנן שעתידין לגזור לא היו מקיימין דהנהו גזרות שייכים לדור אחרון. ושאיני עירובי תבשילין דהוא מצוה ואינו בסוג גזרה. ומשו"ה לא היה חושש לשחיט' עשו דלא היה מומר לכל התורה.

כ. ש"ך (יו"ד סי' ב' ס"ק ב') - נלפע"ד מן הש"ס גבי מכס ולא כלכם להוציא את המומר דאפילו ישראל מומר לכל התורה חוץ מעבודת כוכבים ושבת שחיטתו אסורה מן התורה. [הגה' הגרע"א (שם) - א"כ מוכח דמה"ת מומר לע"א כמומר לכה"ת וכיון דרב ענן אמר רק מומר לע"א דמותר לאכול דמשמע אבל במומר לכה"ת אסור עכ"פ מדרבנן ממילא גם מומר לע"א ליתסר כיון דהוי כמומר לכה"ת לענין קרבן בדאורייתא ה"נ בשחיטה לענין דרבנן].

כא. פירוש המשניות להרמב"ם (יד.) - ואמרו השוחט בשבת, אם היה שוגג ולפיכך שחיטתו כשרה. ואמרו אף על פי שמתחייב בנפשו אמר התלמוד שענינו כך אף על פי שבמיד מתחייב בנפשו בשוגג שחיטתו כשרה. ושמא תאמר ולמה לא תהא שחיטת מזיד בשבת כשרה הואיל ולא יהא מחלל ותאסר שחיטתו אלא אחר גמר השחיטה ואם שחט אחר כך נשחט אחר הוא שיהיה אסור, דע כי משיעשה חבורה בצואר הנשחט נעשה מחלל שבת לפני שישחוט כלום מן הושט והקנה, ואם תרצה יותר ברור מזה אמור, בעת ששחט מקצת הסימנין לפני שיגמור השחיטה נעשה מחלל שבת, ונמצא גמרו את השחיטה כשהוא פסול.

כב. חי' הר"ן חולין (יד.) - י"ל דלמאי דסליק אדעתין מעיקרא מוקמינן למתני' בשוחט בצנעא אבל בתוספות כתבו דאפילו במזיד ובפרהסיא שחיטתו הראשונה כשרה שאינו נעשה מומר אלא עד גמר שחיטה.

כג. ש"ך (יו"ד סי' ב' ס"ק י"ז) - דע שיש מחלוקת בין הפוסקים בזה והעיקר כהאומרים דעבודת כוכבים אפילו בצנעה אפילו רק פעם אחת הוי מומר לכל התורה ודינו כעובד כוכבים וכן אפי' חילל שבת פעם א' בפרהסיא מיהו באותה שחיטה לא נעשה בה מומר כגון בשוחט לעבודת כוכבים או השוחט בשבת אין שחיטה זו אסורה משום שחיטת מומר אלא משום שוחט לעבודת כוכבים.

רמב"ם (פ"ג תשובה ה"ז-ח')

רמב"ם (פ"ג ממרים ה"ב-ג')

ס' קובץ מאמרים, להג"ר אלחנן וואסערמאן, (מאמר בענין שיבוש בדעות)
גמ' חולין (ה.-ה.): "והא מהכא נפקא ... וזרע בהמה לחוד", תוס' (שם) ד"ה מעם
בית הלוי (פר' לך לך) ד"ה התהלך